

JORDI
BASTART

RUTES A
ESTANYS
EXCEPCIONALS

CATALUNYA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	9
PIRINEU	
1. L'estany de Núria.....	12
2. Estany d'Auda	16
3. Estanys del Carlit.....	22
4. Estany de Font Viva.....	29
5. Estanys de Malniu	34
6. Estanys de la Pera	40
7. Estanys de Closell, Naorte i Certascan.....	44
8. Estanys de Romedo i Guiló	48
9. Estanys del Port i Mariola	52
10. Estanys de la Mainera	56
11. Estany de Sant Maurici	60
12. Estany de Montcortès.....	68
13. Estanys Llong i Redó	73
14. Estanys de Saboredo	78
15. Estanys de Baciver.....	82
16. Estanys de Colomèrs	86
17. Estanys de la Restanca i de Mar.....	90
CATALUNYA CENTRAL	
18. Estanys de Graugés	98
19. Estany i estanyols de Banyoles	102
20. Estany de Sils.....	106
21. Pantà de Santa Fe	110
22. Estany del Remolar i maresma de les Filipines	116
23. Pantà de Foix	121
24. Estany d'Ivars-Vila-sana	124
25. Embassament d'Utxesa	130
CATALUNYA SUD	
26. Ullals de Baltasar	136
27. Llacuna de l'Encanyissada	139

Estany Mal, Cerdanya.

INTRODUCCIÓ

En aquest llibre hi trobareu 27 estanys distribuïts al llarg de la geografia catalana amb la seva excursió detallada per arribar-hi o, en alguns casos, l'amplia volta per la seva perifèria per tal de descobrir tots els racons que s'hi amaguen.

Evidentment la zona on n'hi ha més és per les comarques del Pirineu: Cerdanya, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Alta Ribagorça i Val d'Aran. De totes maneres també en trobareu per la Catalunya Central i pel Sud. En aquest cas hem inclòs tres petits embassaments que, en el seu moment es van construir per aprofitar l'aigua pel rec o per generar una mica d'energia elèctrica i, amb els pas del temps han esdevingut zones humides que atrauen nombroses aus aquàtiques, tant sedentàries com migratòries i, per tant, mereixen estar dins d'aquest llibre.

La distribució l'hem fet seguint un ordre geogràfic i no alfabètic, molt més entenedor pel lector que així l'ajudarà a situar cada indret dins del territori. Així pel Pirineu, de dreta a esquerra i després, per la resta del territori, de nord a sud.

A cada descripció hi trobareu un destacat, llegenda, lloc d'interès o qualsevol cosa lligada a la història de l'estany. També, acompanyant el mapa, hi ha una guia pràctica on es descriu el tipus d'itinerari, com arribar-hi, la senyalització i quelcom tant important com la distància (anada i tornada), temps aproximat, desnivell i algun portal que ens pot proporcionar més informació.

I res més, a gaudir dels paisatges, les excursions i la nostra recomanació: ser respectuosos amb el medi natural

Cignes en l'embassament d'Utxesa.

1 L'estany de Núria

Una Mare de Déu plena de llegendes

La confluència de les aigües dels rius Noufonts i Finestrelles, un cop construïda la presa durant els anys 1955 i 1956, van donar origen aquest llac que en principi es va utilitzar com a infraestructura hidràulica. Actualment, amb la construcció del santuari que acull la Mare de Déu de Núria, albergs, sala d'exposicions i equipaments hotelers entre altres, Núria s'ha convertit en un lloc d'esbarjo i pelegrinatge.

A Núria si pot arribar de moltes maneres. Amb el tren cremallera, a peu seguint el GR-11 o pel camí de Fontalba, una caminada fàcil des de la collada del mateix nom a la que hi accedirem en cotxe des de Queralbs.

Sortirem del aparcament que hi ha a la collada de Fontalba (2.070 m) agafant el camí planer i deixant a l'esquerra el que puja cap el Puigmal que, amb 2.909 metres d'altura, el converteixen amb el pic més alt dels que envolten la vall de Núria. En aquest punt podem gaudir de l'amplia

perspectiva que se'ns dibuixa cap al oest, amb un circ de muntanyes on, a part del Puigmal, trobem la Tossa del Pas dels Lladres (2.663 m) i el Pic de Dòrria (2.548 m) tots dibuixant la línia divisòria amb el país veí.

Hem caminat set cents metres i de seguida travessem dos torrents que baixen del Puigmal; allà mateix hi ha la Dou de Fontalba, on l'aigua brolla en un paratge sorprenent. Travessem el torrent de la Cometa i el camí fa un revolt cap a la dreta mentre assolim un petit coll (1,4 km, 25 min). A partir d'aquest punt penetrem en un bosc de pi negre i anem pujant fins el coll del Roc de la Fita (2.140 m, 2 km, 40 min), el punt més alt de la ruta; a l'esquerra veurem les restes d'una cabana de pastors i gaudim a la nostra dreta d'unes vistes espectaculars de les gorges de Núria i el roc de Totlomón que es dibuixen més avall.

Portem més d'una hora de marxa quan travessem el torrent de Gombrèn mentre el camí discorre per un frondós bosc de pi roig i negre. A l'altre costat, mirant cap a llevant, el torrent de Fontnegra s'obre pas entre el pics de l'Àliga (2.422 m), el de Fontnegra (2.728 m) i el Cim de la Coma del Clot (2.739 m).

Una mica més endavant assolim un coll on tenim les primeres vistes del santuari de Núria amb el seu llac just al davant. Travessem la Coma de les Perdius i ja a través d'una baixada força pronunciada arribem a la Creu d'en Riba (4,8 km, 1 h 40 min) on trobem una cruïlla de camins amb un pal indicador; a la dreta deixem el GR-11 que va cap a Queralbs.

Des d'aquest punt les vistes al complex del santuari Núria son extraordinàries i la imatge per la càmera fotogràfica es fa evident. En deu minuts més després de recórrer un total de 5,2 km, ja estem al costat de l'ermita de Sant Gil que tenim a l'esquerra, mentre a l'altre costat es troba l'estany

Vista del santuari i estany de Núria des del camí de Fontalba.

de Núria i al fons el santuari. Ara tan sols ens queda gaudir de tots els ingredients d'aquest indret situat a uns 1.950 metres com son remar pel llac, realitzar activitats com petites rutes a cavall, tir amb arc i si és hivern, esquiar a la petita estació. I evidentment, visitar la Mare de Déu de Núria i el centre d'interpretació d'aquest espai natural.

La tornada la tenim que fer pel mateix camí a no ser que utilitzem el tren cremallera fins a Queralbs i des d'aquesta població contractem els servei d'un taxi perquè ens acosti al indret on hem deixat el nostre cotxe.

En ple hivern són freqüents les nevades.

□ **GUIA PRÀCTICA**

TIPUS DE RECORREGUT: lineal, es tracte d'un camí molt fresat, marcat amb les senyals blanques i grogues del PR i de la variant del GR-11.8

PUNT DE PARTIDA I ARRIBADA: cal arribar fins a Ribes de Freser per la carretera N-260 i després per la GIV-5217 a Queralbs. Aquest és un poble molt ben arregat, amb cases de pedra moltes convertides en segona residència. Al final del poble, l'església dedicada a Sant Jaume és una meravella del romànic amb una excel·lent atri porxat amb sis arcs de mig punt adovellats que descansen sobre columnes rematades per capitells historiatos. També hi ha el Centre d'Informació del Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser.

A l'entrada de Queralbs surt una pista asfaltada el primer tram que en 11,3 km ens porta fins la collada de Fontalba i així podem salvar amb el vehicle un desnivell de prop de 800 metres. En èpoques de màxima assistència de públic l'accés a la collada de Fontalba en cotxe està regulada amb reserva a través del web fins assolir el màxim nombre de places (<https://parcsnaturals.gencat.cat/ca/detalls/Noticia/20220407-regulacio-acces-fontalba-i-daio>). Llavors el millor és contractar els serveis d'un taxi.

DISTANCIA: 10,4 km

DESNIVELL: 270 m

TEMPS: 3 h 40 min

MÉS INFORMACIÓ:

□ **SANTUARI DE NÚRIA**

És un destí turístic, tant pels amants de l'alta muntanya com pels que volen passar uns dies de repòs i és punt de partida de nombroses excursions i lloc de trobada de pelegrins, devots de la verge de Núria, però també encuriosits en descobrir el que amaga aquesta vall on, els primers testimonis escrits que es conserven sobre la presència humana es remunten al 1087. És un lloc ric en tradicions, on la llegenda ens explica que sant Gil, nascut a Atenes, va esculpir la imatge de la Verge mentre feia vida d'ermità a la vall. Fugint de les persecucions la va amagar en una cova i molts anys més tard fou trobada per uns pastors. Aquests primer van aixecar una petita capella dedicada a sant Gil i més tard, amb l'impossibilitat de traslladar la Verge a Queralbs, van decidir construir-hi un santuari.

Amb el pas del temps tot ha anat canviat i al costat d'un santuari renovat hi ha un hotel, restaurant, sala d'exposicions i botigues de records. Núria a l'hivern s'ha convertit en una petita estació d'esquí i quan arriba el bon temps, en un centre d'activitats per totes les edats. Però tot i amb això, les tradicions continuen intactes com la posar el cap dins de l'olla mentre es toca la campana, lo que concedeix la gràcia de la fecunditat, guarir el mal de cap i aturar les tempestes. També l'1 de setembre es celebra una gran festa en honor de sant Gil, patró dels pastors. També cal recordar que en una de les sales, l'any 1931 es va redactar el primer projecte d'estatut d'autonomia en l'època de la Segona República, el que es coneix com Estatut de Núria.

9 Estanys del Port i Mariola

Envoltats de muntanyes de tres mil

Un regitxell de muntanyes que fan de límit amb el departament francès de l'Arieja emmarquen aquests estanys situats a la capçalera de la vall de Tavascan, subsidiària de la vall de Cardós. A tots dos paratges hi trobareu tots els elements que defineixen el paisatge d'alta muntanya pirinenca. Des del fons de la vall principal que recorre la Noguera de Cardós fins els cims majestuosos que freguen els tres mil metres.

L'estany Mariola envoltat de muntanyes de més de 2600 m.

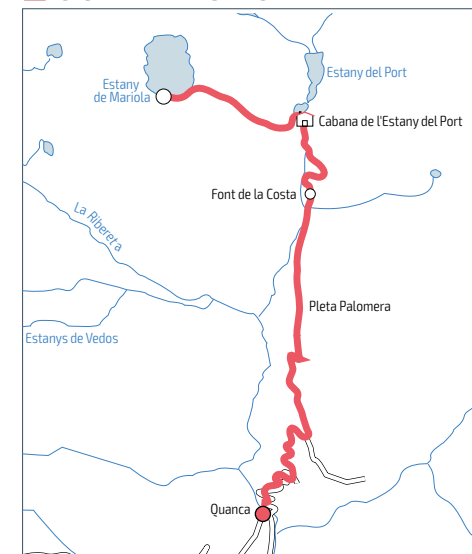

La Vall de Cardós forma part del Parc natural de l'Alt Pirineu i és la zona d'aquest espai natural protegit on hi ha més estanys. Boscos, roquissars, pastures, rius i estanys es mostren amb tota la seva força, una natura generosa que l'home ha arrodonit amb el seu treball i esforç diari des de fa més d'un miler d'anys. D'aquesta forma, els vint-i-vuit pobles de la vall dibuixen un paisatge perfectament integrat en el territori, conservant l'arquitectura tradicional, l'artesania fruit d'un treball que ha passat de pares a fills i

amb la incorporació de nouvinguts que, aprofitant l'energia que els transmet aquestes muntanyes, s'han incorporat al teixit empresarial, a vegades desenvolupant nous oficis.

El punt de partida el situarem a Tavascan, darrera població de la vall que s'ha adaptat als nous temps amb el desenvolupament d'un turisme sostenible, amant de la natura i de les llargues passejades per la muntanya. La petita estació d'esquí mixta -alpina i nòrdic- ha contribuït a l'hivern a aquest desenvolupament, mentre que

GUIA PRÀCTICA

TIPUS DE RECORREGUT: lineal, senyalitzat amb algun pal indicador i amb les marques blanques i vermelles del GR 58 fins l'estany del Port i amb marques blaves fins l'estany de Mariola.

DISTANCIA: 6,8 km

DESNIVELL: 462 m

TEMPS: 5 h 30 min

MÉS INFORMACIÓ:

□ OPERACIÓ RECONQUESTA

Corria l'any 1944, els aliats estaven a punt de guanyar la II Guerra Mundial i així derrotar el feixisme, i les forces d'esquerres i sobretot el PCE, pensaven que un cop foragitat el nazisme s'intentaria, per similitud, enderrocar el règim de Franco.

D'aquesta forma es va establir un pla des de l'altre costat de la frontera, que consistia en reclutar forces que havien lluitat a la resistència, exiliats republicans, juntament amb els grups de maquis que actuaven a diferents punts dels Pirineus, per tal de penetrar pels diferents passos de muntanya, atacar la Guardia Civil i establir les condicions per tornar a proclamar la República espanyola.

D'aquesta forma es va crear la Unión Nacional Española (UNE) i es va aconseguir reclutar uns set mil homes armats que van

penetrar per diferents passos del Pirineu (Orreaga [Roncesvalles], Erronkaribar [valle de Roncal], Baztan) amb la intenció final d'ocupar la Val d'Aran, un territori fàcil de defensar i comunicat amb la resta del Estat pel port de la Bonaigua ja que el túnel de Vielha encara estava a mig fer. El port de Tavascan (2.217 m) per sobre de l'estany del Port on hem visitat amb la nostre excursió, va ser un altre dels indrets de penetració.

Tot plegat va acabar amb un desastre. El 3 d'octubre de 1944 s'iniciava l'ofensiva i el 22 del mateix mes s'ordenava la retirada. La diferencia entre els dos exercits era evident, pel que va ser en numero d'homes i d'armament. Tampoc es va produir l'esperat aixecament de la població civil que ja havia sofert tres anys de guerra.

la resta de l'any, el senderisme i las rutes amb BTT són les practiques més demandades.

La nostre excursió a peu comença a l'indret anomenat Pleta del Prat. Per arribar-hi, des de Tavascan agafarem la carretera que va cap a l'estació d'esquí; en arribar a l'altura de la cascada de Noarre, a les Bordes de Quanca, ens desviarem a la dreta per una pista forestal que, guanyant altura ens deixarà a la Pleta del Prat. Al costat d'un abric on hi ha un plafó informatiu surt el sender. Ara a peu, començarem a pujar fent ziga-zagues a través d'una pala herbada on han sobreviscut dels allaus alguns exemplars da pi negre, i durant la primavera i l'estiu és molt probable que trobem ramats de cavalls i vaques pasturant. Després de caminar un parell de quilòmetres de pendent moderada arribarem a la cabana de l'Estany del Port. Abans hem passat per la font de la Costa que brolla del terra i ens hem emparellat amb el riu del Port que baixa formant petites grades.

Hem tardat una mica més d'una hora (1,9 km) en arribar a l'estany del Port (2.034 m). Té una forma allargada i desguassa a l'estany Xic abans de veure com les aigües van pendent avall formant el riu del Port. El travessarem per una passarel·la de fusta, deixant ambdós estanys a la dreta, i en una altre hora de pujada pronunciada i constant (1,5 km), per un camí que busca el pas entre roquissars, ja estarem a l'estany de Mariola (2.272 m), magnífic mirall on es reflecteixen a les seves aigües el circ de muntanyes que l'envolten entre les que destaquen el pics de Mariola (2.663 m) i el de la Muntanyola (2.624 m) que fan de límit amb el departament veí de l'Arieja en territori francès.

El de Mariola és un dels llacs més grans del Pirineu català, amb una superfície de prop de 18 hectàrees, una longitud de 560 metres i una fondària màxima de 48 metres. Al voltant hi creix la *Festuca eskia* una planta endèmica del Pirineu que forma extenses praderies, així com matolls

Senyalització cap a l'estany del Port.

de nerets. La granota vermella és molt abundant i per poc que ens acostem a la riba del llac la veurem saltar cap a l'aigua. Un cop hem gaudit d'aquest magnífic paisatge la tornada la tenim que fer pel mateix camí.

21 Pantà de Santa Fe

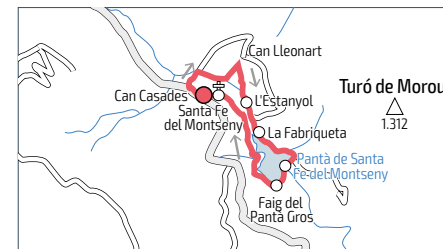
Al cor del Montseny

Poques vegades una muntanya com la del Montseny ha estat tan lligada a la història de l'home. El Montseny és un dels grans pulmons verds de l'àrea metropolitana, donada la seva proximitat al nucli de Barcelona. El tipus de relleu, de formes poc abruptes, la frondositat dels boscos i la bona comunicació, tant pel que fa a les carreteres com a la xarxa de camins, han convertit aquest massís en un dels més visitats de Catalunya.

Faig espectacular a la vora del camí.

GUIA PRÀCTICA

TIPUS DE RECORREGUT: circular, senyalitzat amb fites del parc natural, itinerari groc i P.R.C 211 per la tornada. Caminada fàcil que és pot perllongar si empalmem amb l'itinerari taronja L'Empedrat de Morou.

PUNT DE PARTIDA I ARRIBADA: L'itinerari comença a Santa Fe del Montseny, concretament a l'oficina d'informació de Can Casades on podrem veure l'audiovisual Les Quatre Estacions del Montseny i delectar-nos amb les imatges de la primavera, estiu, tardor i hivern (24 minuts). A més, al voltant hi ha una àrea recreativa amb tres magnífiques sequoies on calen diverses persones per abraçar el seu tronc. Datan de principis del segle XX i formaven part del jardí de Can Casades. Han superat els 40 metres d'alçada i la més gran té més de sis metres de perímetre.

Per arribar-hi sortirem de Sant Celoni per agafar la carretera BV-5114. Cal travessar tota la població seguint la direcció Santa Fe, Parc natural del Montseny. En arribar al Km 5, al trencall cap a Fogars de Montclús, trobarem un punt d'informació del parc natural. En èpoques de màxima afluència de públic cal deixar el cotxe aquí i agafar el bus que ens portarà fins el cor del parc. Ens resten 17 km de carretera revirada fins a Santa Fe del Montseny on hurem salvat un desnivell d'un miler de metres. Mig quilòmetre abans d'arribar-hi, per l'esquerra surt la carretera BV-5119 que, entre d'altres destinacions, ens permet acostar-nos al Turó de l'Home -el darrer tram de dos quilòmetres cal fer-lo a peu- que amb 1.706 metres és la màxima altura del massís.

També es pot arribar a Santa Fe del Montseny si venim del nord, des de Viladrau. Per les carreteres GIV-5201 i BV-5114 tenim uns 18 km de recorregut.

DISTANCIA: 2,6 km

DESNIVELL: 55 m

TEMPS: 50 min

MÉS INFORMACIÓ:

A més d'haver estat el bressol de l'excursionisme català, també ha sigut un indret ple de llegendes i on poetes i pintors han trobat inspiració per a la seva obra. S'enlaira entre les planes del Vallès, Osona i la Selva. Geològicament, està format per un gran nombre de falles que han originat una complexa composició de materials, de tal manera que ens podem trobar una zona de roca calcària, com és el Congost, una altra granítica a la zona de Gualba i una tercera de pissarra al Pla de la Calma.

La declaració com a parc natural, amb més de trenta un mil hectàrees de superfície protegida, i la de Reserva de la Biosfera ha permès conservar els seus valors naturals i a la vegada desen-

volupar-se com un dels indrets de lleure per a gaudir de la bona gastronomia, el turisme rural i les activitats relacionades amb l'aire lliure. El massís del Montseny forma part de la Serralada Prelitoral Catalana; l'alçada de les seves muntanyes (Matagalls, 1.697 m, Turó de l'Home, 1.706 m, i les Agudes, 1.703 m) i la situació geogràfica fan que un conjunt de microclimes hagi originat diferents tipus de paisatge.

Començarem a caminar des de Can Casades, oficina d'informació del parc natural situada a Santa Fe del Montseny. Allà trobarem els primers indicadors. El primer tram de camí està asfaltat però un cop hem passat un pont de fusta que salva la riera de Santa Fe, el camí ja és de

terra. En cinc minuts haurem arribat a una cruïlla just davant de l'Escola de natura de Can Lleonart. Recta aniríem cap a L'Empedrat de Morou, nosaltres seguirem a la dreta l'itinerari Pantà de Santa Fe que discorre paral·lel a la riera del mateix nom.

Entre un bosc de faig a l'esquerra i els saltiro-nets d'aigua a la nostre dreta, el camí davalla su-aument, ara amb trams de roca, ara amb les ar-rels dels arbres que busquen seguretat. Passem per una passera de fusta, després pel costat de la Fabriqueta, edifici que va ser una antiga cen-traleta elèctrica i en 25 minuts ja haurem arribat a la paret de la presa. Es va construir l'any 1935 per la producció d'energia elèctrica, però avui dia ha esdevingut un element molt característic

del paisatge de la vall i un hàbitat per a moltes espècies.

Des d'aquest punt, si volem fer un itinerari més llarg, surt el camí senyalitzat amb marques de color taronja que ens portarà cap a L'Empe-drat de Morou. Seran 4,3 quilòmetres de recor-regut on en el punt més alt arribarem als 1.247 metres. Una fantàstica balconada rocallosa on podrem observar una panoràmica espectacular de tota la vall de Santa Fe, el turó de l'Home, les Agudes, el turó de Morou, la serralada de Mari-na i la depressió del Vallès. Des de l'empedrat de Morou hi ha una variant que ens permet as-solir els 1.310 metres d'aquest turó. Sigui uti-litzant la variant o no, anirem a sortir al Pla de Mulladiu i des d'aquest punt pel mig, d'una im-

□ DONES D'AIGUA

Als rierols i rieres dels Montseny hi viuen uns essers mitològics que surten de nit, quan ningú els veu. Són les dones d'aigua, d'una bellesa impressionant, que es pentinen les llargues cabelleres en els tolls d'aigua.

Explica la llegenda, que un hereu d'una rica masia del Montseny, una nit prenia la fresca assegut al peu d'una alzina, a tocar del riu. De sobte, de darrere d'una cascada, en va sortir una noia d'aigua. Era tan maca que, de seguida, els joves es van enamorar i van acceptar de casar-se, però la noia li va posar una condició: que mai no li retragués que era una dona d'aigua. Van tenir una filla i un fill, el mas va prosperar i tots quatre van ser molt feliços. Un capvespre, una tempesta amenaçava

d'arruïnar la collita. Encara que el blat no era madur del tot, la dona va ordenar segar-lo per por que no es perdés. Però, al final, la tempesta va passar de llarg. El marit, en tornar a casa i veure el blat fet malbé va cridar, enfadat: dona d'aigua haves de ser! En un no res, la noia va desaparèixer, i l'home, malgrat els seus precés, no la va tornar a veure mai més. Però al vespre, mentre els fills dormien, sembla que una figura misteriosa apareixia per pentinar-los i els hi deixava una perla. La mare, dona d'aigua, no els va abandonar en cap moment.

Aquesta llegenda la podeu veure repre-sentada en forma d'audiovisual si visiteu el Museu Etnològic del Montseny a Arbúcies.

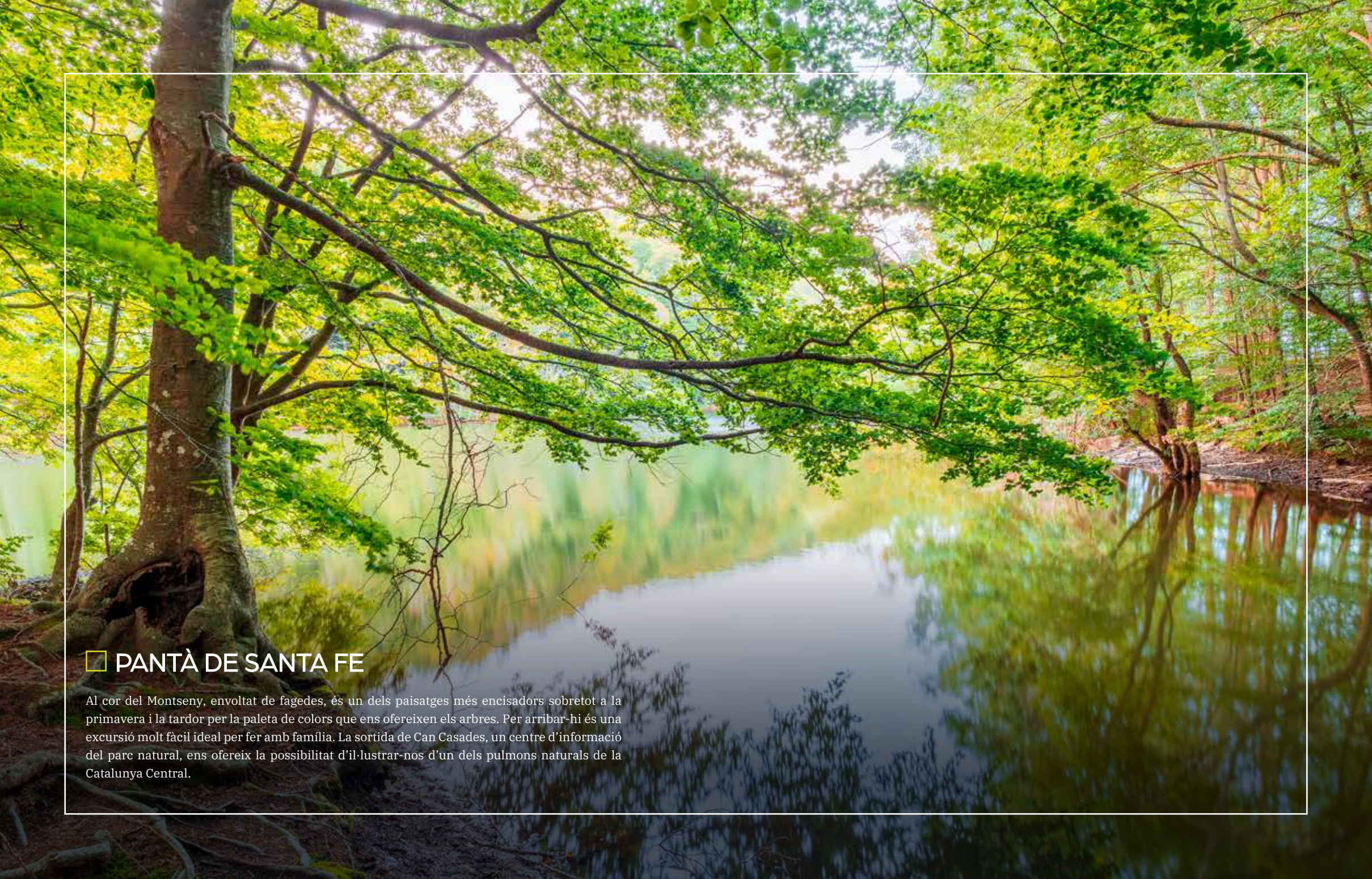
El pantà de Santa Fe en arribar la tardor.

ponent fageda, arribarem a la cruïlla davant de Can Lleonart.

Si hem optat per l'itinerari primer del pantà de Santa Fe, travessarem la paret de la presa i a l'altre costat ens reben dos faig més que centenaris. Les seves arrels s'escampen pel voltant de la soca creant una imatge fotogràfica molt suggeridora ideal pel gran angular de la càmera. Els senyals blaus i grocs i blancs de PR-C ens guiaran cap a Can Casades, ara amb una lleugera pujada. Pel camí, ara al bosc de faig si afegeixen

castanyers i espectacular exemplars de boix grèvol. Si a la primavera el verd és el color omnipre-sent, quan arriba la tardor una simfonia de tons que van del groc al ataronjat ens omplen la vista. Una meravella de la natura!

En uns vint minuts de caminada haurem tornat al nostre punt d'origen. Ens sorprendrà el gran edifici del hostal Santa Fe edificat l'any 1914 en estil eclèctic. Malauradament ja fa un temps que resta tancat i l'ermita del darrera en estat deplorable. Si menjava bé, és una llàstima.

A large, ancient tree with a thick trunk and sprawling branches, its leaves reflecting in a calm body of water. The scene is a lush forest with vibrant green foliage. The water is still, creating a perfect mirror for the trees and sky above. The overall atmosphere is peaceful and serene.

□ PANTÀ DE SANTA FE

Al cor del Montseny, envoltat de fagedes, és un dels paisatges més encisadors sobretot a la primavera i la tardor per la paleta de colors que ens ofereixen els arbres. Per arribar-hi és una excursió molt fàcil ideal per fer amb família. La sortida de Can Casades, un centre d'informació del parc natural, ens ofereix la possibilitat d'il·lustrar-nos d'un dels pulmons naturals de la Catalunya Central.